

سوال

خواهشمندم حدیثی را بگویید که روش تقسیم قربانی به سه قسمت در آن آمده باشد؟

پاسخ مفصل

الحمدلله.

امر به صدقه دادن گوشت قربانی در احادیث نبوی وارد شده، چنانکه اجازه خوردن و ذخیره کردن آن نیز در احادیث آمده است. شیخین بخاری و مسلم از عایشه - رضی الله عنها - روایت کرده‌اند که ایشان فرمودند: گروهی از ساکنان بادیه در دوران پیامبر - صلی الله علیه وسلم - خود را برای یاری‌خواهی [به سبب گرسنگی و نیاز] به مدینه رساندند و در هنگام قربانی حاضر شدند. پس پیامبر - صلی الله علیه وسلم - فرمود: [برای] سه روز ذخیره کنید و سپس باقی‌مانده را صدقه دهید. سپس بعد از آن گفتند: ای پیامبر خدا، مردم از قربانی‌هایشان مشک می‌سازند و روغن می‌گیرند، پس فرمودند: چرا؟ گفتند: زیرا شما از خوردن گوشت قربانی بیش از سه روز نهی کرده بودید. فرمودند: **آن به سبب ضعیفانی بود که برای یاری‌خواهی آمده بودند، پس اکنون بخورید و ذخیره کنید** به روایت مسلم (۳۶۴۳).

امام نووی - رحمه الله - در شرح این حدیث می‌گوید: **إنما نهیتکم من أجل الدافاة التي دفت فکلوا وادخروا وصدقوا** تصریح است بر زوال نهی از ذخیره کردن گوشت قربانی بیش از سه روز و امر است به صدقه دادن بخشی از آن و خوردن. اما صدقه [مقداری] از آن اگر قربانی مستحب باشد نزد اصحاب ما (شافعیان) بنا بر قول صحیح واجب است به اندازه‌ای که بشود نام صدقه بر آن گذاشت و مستحب است که بیشتر آن را صدقه دهد. گفته‌اند: و کم‌ترین حد کمال آن است که یک‌سوم را بخورد و یک‌سوم را صدقه دهد و یک‌سوم را هدیه دهد و در این باره قول دیگری است که نصف آن را بخورد و نیم دیگر را صدقه دهد و این اختلاف درباره حد اقل کمال در استحباب است، اما این‌که چه مقدار کافی است و از وی پذیرفته می‌شود همان اندازه که بتوان نام صدقه را بر آن گذاشت برای وی کافی است، چنانکه بیان کردیم... اما خوردن از آن مستحب است و واجب نیست و جمهور این امر وارد شده در آیه را که **فَکُلُوا مِنْهَا** (از آن بخورید) را حمل بر استحباب یا اباحه کرده‌اند به ویژه آن‌که این امر پس از ممنوعیت بوده [و امر پس از ممنوعیت دال بر اباحه است نه وجوب].

امام مالک - رحمه الله - می‌گوید: **مقداری که از قربانی خورده می‌شود و صدقه داده می‌شود و برای خوردن به فقرا و اغنیا داده می‌شود حد مشخصی ندارد، اگر خواست آن را نپخته [صدقه] می‌دهد یا می‌پزد (الكافي: ۱ / ۴۲۴) و شافعیان می‌گویند:**

صدقه دادن بیشتر آن مستحب است و گفتند: کمترین حد کمال آن است که یک سوم را خود بخورد و یک سوم را صدقه دهد و یک سوم را هدیه دهد و گفته‌اند: جایز است که نصف آن را بخورد و صحیح‌ترین اقوال آن است که بخشی از آن را صدقه دهد» (نیل الأوطار: ۵ / ۱۴۵) و (السراج الوهاج: ۵۶۳).

امام احمد - رحمه الله - می‌گوید: «ما بر همان [رای] هستیم که در حدیث عبدالله [ابن عباس] رضی الله عنهما وارد شده که او یک سوم را می‌خورد و هر که را خواست از یک سوم آن غذا می‌دهد و یک سوم دیگر را به بینوایان صدقه می‌دهد این را ابوموسی اصفهانی در **الوظائف** روایت کرده و گفته: حسن است و این قول ابن مسعود و ابن عمر است و در میان صحابه مخالفی برای آن نیافته‌ایم» (المغنی: ۸ / ۶۳۲).

سبب اختلاف درباره مقدار واجب در صدقه دادن از قربانی، اختلاف روایات در این باره است زیرا روایاتی آمده که در آن مقدار معینی تعیین نشده مانند حدیث بُریده - رضی الله عنه - که گفت: رسول الله - صلی الله علیه وسلم - فرمودند: من شما را از [ذخیره] گوشت‌های قربانی برای بیش از سه روز نهی کرده بودم تا توان‌گران بر کسانی که توانایی ندارند وسعت گیرند [و آنان را یاری رسانند] پس هم‌اکنون هر مقدار را که می‌خواهید بخورید و [به بینوایان] غذا دهید و ذخیره کنید به روایت ترمذی (۱۴۳) و می‌گوید: این حدیثی حسن و صحیح است و نزد علمای صحابه پیامبر - صلی الله علیه وسلم - و دیگران عمل بر اساس همین بوده است.

والله تعالی اعلم.